

Slobodna Dalmacija, 5. srpnja 2005., str. 12-13.

RAZGOVOR

JORGE FUENTES MONZONÍS-VILALLONGA, ŠEF MISIJE OESS-a U HRVATSKOJ:

Srbija i CG će pet godina nakon Hrvatske ući u EU

ŠEST RAZLOGA ZA OSTANAK

OESS je ovdje zbog povratka izbjeglica, te zbog reforme pravosuđa, izbornog zakonodavstva i obrazovanja manjina. No, osim toga, postoje još tri razloga naše nazočnosti: reforma medijskog zakonodavstva i policije, te uloga i položaj nevladinih organizacija.

Piše Šenol SELIMOVIC

Nazočnost OESS-a u Hrvatskoj znači da ova zemlja još uvijek nije u stanju sama rješavati važna pitanja vlastitog života. Koji su danas razlozi OESS-ova monitoringa u Hrvatskoj?

Hrvatska je u posljednjem desetljeću postigla golemi napredak na putu prema zemlji pune demokracije i vladavine prava, no postoje još uvijek neki problemi kao npr. pitanje povratka izbjeglica uključujući obnovu i povrat njihove imovine, zatim reforma pravosuđa u Hrvatskoj i njegovo usklađivanje s europskim standardima, te pitanje političke reforme koje uključuje reformu izbornog zakonodavstva, kao i reformu obrazovanja manjina, što je vrlo delikatna tema.

Najnapredniji u regiji

Postoji još nekoliko razloga naše nazočnosti u Hrvatskoj, iako manje složenih nego prethodna tri. Npr. reforma medijskog zakonodavstva, tu mislimo na problem klevete i činjenicu da se ponekad novinari osuđuju i šalju u zatvor zbog takvih optužbi. Tu je, zatim, reforma policije i konačno pitanje civilnoga društva, odnosno uloge i položaja nevladinih organizacija, zaklada i sl. Uvjeren sam, nakon razgovora s hrvatskim dužnosnicima, da će se napredak na ovim područjima ubrzati, posebice kada otpočne pregovori o ulasku zemlje u Europsku uniju.

Znači li to što ste rekli da je ovo posljednja godina mandata OESS-a u Hrvatskoj ili će se on opet produljiti?

Volio bih da ovo bude posljednja godina, unatoč činjenici što sam u Hrvatsku došao tek prije dva mjeseca. Našalio sam se s premijerom **Sanaderom** da ako uspijem zatvoriti misiju OESS-a u roku od godinu dana, da mi Vlada osigura još godinu dana plaćenog dopusta u Hrvatskoj. No, šalu na stranu, učinit ću doista sve što je u mojoj moći da pomognem hrvatskim vlastima u ostvarivanju njihovih zadaća. Ali, kad bih bio i najbrži diplomat na svijetu, riješiti sva pitanja koja sam nabrojio i zatvoriti misiju u roku od godinu dana bilo bi uistinu neizvedivo.

Napredovanje Hrvatske prema EU zastalo je zbog jednog jedinog slučaja - generala Gotovine kojega hrvatske vlasti ne mogu locirati ni uhititi. Kako ocjenjujete tu situaciju?

Međunarodni zakoni i institucije trebaju se poštivati. Zadaća je Haaškog tribunala izvršiti pravdu. Svi znamo koliko je rat na ovim prostorima bio strašan i da je počinjeno toliko loših stvari koje se protive svim civiliziranim standardima i uzusima koje poznajemo. Moramo biti svjesni i činjenice da je ponekad važnije privesti pravdi tri ili četiri prominentnije osobe nego privesti stotinu drugih ljudi koji su također sudjelovali u ratnim nedjelima. Hrvatske su vlasti svjesne ovog problema i vjerujem da kod njih postoji iskrena politička volja da se on nadiđe.

Kombinacija big banga i regate na zapadnom Balkanu

Je li izgledna mogućnost da Hrvatska u sljedećem valu proširenja sama uđe u članstvo EU ili će se to proširenje ipak dogoditi u tzv. balkanskom paketu?

U povijesti širenja EU imali smo različite primjere. Grčka je npr. sama ušla u EU, zatim imamo primjer proširenja s dvije zemlje – Španjolskom i Portugalom, pa s tri zemlje - Velikom Britanijom, Irskom i Danskom te na koncu proširenje s čak deset zemalja prošle godine. Kada je riječ o pet zemalja Zapadnog Balkana, mislim da će tu biti riječ o kombinaciji *big banga* i regate. Ta kombinacija znači da će sve zemlje ove regije biti kandidati za ulazak u EU, one ustvari već jesu kandidati, međutim svaka se od tih zemalja nalazi u različitim razinama spremnosti. Mislim da će Hrvatska kao daleko najnaprednija zemlja u regiji biti prva koja će proći kroz cilj.

Po mom mišljenju Hrvatska bi mogla započeti pregovore ove jeseni, u rujnu ili listopadu, a pregovore bi mogla dovršiti negdje 2009. ili 2010. godine. Druge države bi morale nastaviti s ubrzanim reformama kako bi se taj jaz između prve i posljednje u regati što više smanjio. Znači, ako Hrvatska uđe u EU 2009. godine, Srbija i Crna Gora bi taj cilj mogla ostvariti pet godina kasnije.

Kako na taj proces može utjecati trenutna kriza u EU?

Treba priznati da je ovo loš trenutak za Europsku uniju, ali ne bismo trebali biti previše zabrinuti zbog toga jer se takve krizne situacije neprekidno ponavljaju otkada postoji EU. Mislim da svakih deset godina prolazimo kroz razdoblje EUforije, velikog optimizma, a nakon toga slijedi razdoblje europesimizma i određene rezigniranosti. No, taj proces u cjelini ipak bilježi trend napredovanja, a ne zaostajanja.

Raj na zemlji

U Hrvatskoj ste tek oko dva mjeseca. U čemu Vas je ugodno iznenadila, a u čemu možda razočarala ova zemlja s obzirom na informacije i očekivanja koja ste imali prije dolaska?

Hrvatska je doista predivna zemlja, usudio bih se reći da je po zemljopisnom položaju i prirodnim ljepotama raj na zemlji. Takvo što se u Europi rijetko gdje može naći. Hrvatska s 4,5 milijuna stanovnika ima godišnje oko deset milijuna turista. Takve proporcije ne bilježe ni najveće turističke sile u Europi. Npr. Španjolska ima 40 milijuna građana, a oko 55 milijuna turista, dok Italija s 60 milijuna građana bilježi godišnje oko 50 milijuna turista. I po gospodarskim pokazateljima Hrvatska se izdvaja tako da je njezin BDP po glavi stanovnika veći čak i od nekih zemalja koje su ušle u članstvo EU.

Kada je riječ o stvarima s kojima sam možda razočaran, onda bih jedino mogao ponoviti one probleme s početka razgovora. U cjelini, Hrvatska je ostavila na mene daleko bolji dojam od onoga što sam očekivao prije dolaska. Ne treba smetnuti s uma da je ova zemlja izišla iz ratnih sukoba tek prije deset godina i da pomirba u Hrvatskoj ide dosta brzo i uspješno.

Finska je sudjelovala u ratu prije sto godina, a ljudi tamo gotovo svakodnevno još uvijek govore o tom ratu. Građanski rat u SAD-u dogodio se prije 200 godina, ali je još uvijek tema brojnih aktualnih rasprava u američkom društvu.

Jeste li razgovarali s predstavnicima Srba u Hrvatskoj? Kako ocjenjujete njihov današnji položaj?

Razgovarao sam s predstavnicima srpskih stranaka i iz njihovih razmišljanja je razvidno da su tolerancija i pomirba u Hrvatskoj mogući. Postoji nažalost manji broj slučajeva koji kvare tu sliku, ali uzimajući u obzir činjenicu da je rat relativno nedavno završio, smatram da stalno smanjivanje broja slučajeva pokazuje stalan napredak prema zadovoljavajućem rješenju tog problema. Mislim da biti Srbin danas u Hrvatskoj postaje nešto sasvim uobičajeno i da hrvatsko društvo vidno napreduje u smjeru tolerancije i razvijene demokracije.

Do sada je OESS dosta kritički govorio o stanju u hrvatskome sudstvu. Je li ono danas u potpunosti spremno preuzeti suđenja za ratne zločine?

Postoji sporazum između OESS-a i Haaškog tribunala prema kojemu bi OESS promatrao one predmete koje bi hrvatsko pravosuđe preuzelo. S druge strane, postoje programi za poboljšanje kapaciteta sveukupnog pravosudnog procesa u Hrvatskoj kako bi se uspješno preuzelo i ovdje provodilo suđenje za ratne zločine. Uvjeren sam da će biti moguće uspješno procesuirati jedan ili nekoliko takvih predmeta pred hrvatskim sudovima. No, mislim da ne treba pretjerivati s brojem tih predmeta jer bi to moglo samo otežati sadašnju situaciju.

Šesti val priključenja

Kako ocjenjujete današnju Srbiju i Crnu Goru i tamošnje reforme za ulazak u EU? U čemu je bitna razlika između današnje Hrvatske i SiCG?

Mislim da bi sve zemlje ove regije trebale biti dijelom istoga vala proširenja, ali to ne znači da trebaju istodobno ući u EU. Tako su Bugarska i Rumunjska čiji se ulazak očekuje 2007. bile dijelom petog vala proširenja u kojem je u članstvo ušlo deset zemalja, ali ove dvije zemlje ipak nisu ostvarile članstvo u svibnju 2004. U sljedećem, šestom valu proširenja, Hrvatska će sigurno ući prva, možda će Makedonija biti druga, zatim će uslijediti Srbija i Crna Gora, pa BiH i Albanija. SiCG započela je proces tek u travnju ove godine kada su EU i SiCG potpisale Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). No, i ova je zemlja od EU dobila jamstvo da u ovoj organizaciji ima mjesta za nju pod uvjetom da se izvrše sve potrebne reforme i ispune svi kriteriji.